

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

bron 1

Een overlevende van de hongersnood in de Oekraïne schreef later over de gebeurtenissen in zijn dorp. Uit zijn boek komt het volgende verhaal over het lot van Stepan Shevchenko

1 Hoewel hij net als ieder van ons een arme boer was, verschilde Shevchenko van ons in één
2 opzicht: hij had totaal geweigerd om mee te doen aan de collectieve boerderij. Het
3 verbazingwekkende was dat hij op een of andere manier erin slaagde te overleven, althans
4 zo leek het, tot juni 1932. Op een dag ontving hij een bevel om 500 kilo tarwe te leveren
5 aan de staat. Daaraan voldeed hij volledig. Maar vlak daarna ontving hij weer een bevel.
6 Deze keer eisten ze twee keer zoveel tarwe, hoewel duidelijk was dat hij daaraan niet kon
7 voldoen omdat hij niets meer over had. Zijn tegenwerpingen waren tevergeefs. De
8 ambtenaren hielden vol en dreigden hem naar Siberië te verbannen. Hij wist dat ze het
9 meenden, dus was hij gedwongen om alles van waarde te verkopen, zelfs zijn koe, om de
10 gevraagde tarwe te kopen. Stom genoeg geloofde hij dat zijn problemen nu voorbij waren.
11 Uiteraard ontving hij heel snel het onverbidelijke derde bevel: 2000 kilo tarwe
12 onmiddellijk! Die kon hij niet leveren. Toen kwam de onheilsdag waarop de ambtenaren
13 van de Broodcommissie hem een bezoek brachten. Ze zochten zijn huis en erf af naar
14 verborgen graan, maar ze vonden niets. Desondanks werd Shevchenko tot 'koelak'
15 bestempeld, en hij en zijn gezin moesten onmiddellijk hun huis verlaten. Het huis en alle
16 andere bezittingen van de Shevchenko's werden ingenomen en tot 'socialistisch bezit'
17 verklaard.

bron 2

Stefan Podlubnyi (geboren in 1914) is de zoon van een 'koelak' uit de Oekraïne. Nadat zijn vader naar Siberië is verbannen, krijgt Podlubnyi in Moskou een baantje bij de partijkrant Pravda. Daar wil hij een nieuw leven beginnen. In zijn dagboek noteert hij

1 22 juni 1931
2 Ik stond voor de aannecommissie van de Komsomol. We hebben een verdrag van de
3 socialistische wedijver afgesloten en ons als stootarbeidersbrigade van het negende
4 Komsomol-congres georganiseerd.

5 7 juli 1931
6 Zjarinova en Kvasjnina kwamen 15 minuten te laat. Reden: ze hadden zich verslapen.
7 Vasilenko was ook 15 minuten te laat. Reden: wist niet dat hij vandaag om 10.30 uur moest
8 beginnen. Ik laste een bijeenkomst van alle studenten in. Wij spraken over het oncollegiale
9 gedrag in de groep, conflicten, verwijten, enzovoorts en over de muurkrant. Niemand
10 schrijft artikelen. We besloten alle verwijten te staken, de arbeidsdiscipline te vergroten, de
11 tekst van de socialistische wedstrijd op te sporen en in de werkruimte op te hangen en meer
12 artikelen te schrijven.

bron 3

Victor Kravchenko had rond 1936 een leidinggevende functie in een fabriek in de Sovjet-Unie. Hij schreef een boek over zijn leven met daarin de volgende gebeurtenis

1 Op een morgen heerste er een merkwaardige opgewonden stemming in mijn fabriek. De
2 sfeer scheen geladen met elektriciteit. Ik kwam spoedig achter de reden. In een hoek, goed
3 zichtbaar voor iedereen in de werkplaats, waren een hoop buizen kunstig opgestapeld en
4 daarboven was een reusachtig plakkaat aangebracht met de woorden:
5 *'De arbeiders en ingenieurs van deze afdeling moeten weten, wie de Stachanovistische beweging*
6 *belemmert.'*
7 Daaronder kwam een lange lijst met namen. Het bleek dat men een hoop slechte buizen had
8 gevonden en de groep, die daarvoor aansprakelijk was, werd op deze wijze publiek te
9 schande gemaakt. Ik kende de mannen, die op de lijst stonden als gewone, loyale arbeiders.
10 De fouten kwamen waarschijnlijk door onzuiverheden in het staal en konden niet zonder
11 meer op rekening van deze mannen gesteld worden.
12 Niet lang daarna merkte ik, dat de oude, grijzende Makayer, een draaier die zeer goed werk
13 leverde, stilletjes hilde onder zijn werk. Toen ik hem vroeg, wat er aan schortte, wees hij
14 naar de tegenovergestelde wand. Op die muur was een karikatuur van deze arbeider
15 aangebracht met daaronder de inscriptie: *'Saboteur van het Stachanovisme'*.
16 Ik liet de afdelingschef roepen. "Wie heeft dit plakkaat opgehangen?", vroeg ik.
17 "De voorzitter van de vakbond."
18 "Haal het ogenblikkelijk weg en laat het naar mijn kantoor brengen."
19 "Maar dat kan ik niet doen, kameraad Kravchenko, dat zou mij in moeilijkheden brengen."
20 "Je kunt zeggen dat *ik* het bevolen heb en alle verantwoording op mij neem."
21 Het kwetsende plakkaat werd weggenomen. Binnen enkele minuten was ik omringd door
22 een heleboel vakbondsfunctionarissen en partijleden. Zij spraken allen door elkaar. Ik hield
23 de 'politieke opvoeding' tegen en moedigde achterlijkheid aan, werd er betoogd. Ik
24 'ondermijnde' het gezag van de vakbond en de Partij. Zij zouden een klacht tegen mij
25 indienen in Charkov, of zelfs in Moskou.
26 "Heel goed, kameraden", zei ik. "Dien zoveel klachten in als je maar wilt. Mijn opinie is,
27 dat *jullie* het werk belemmeren en het moreel ondermijnen door mijn personeel te pesten. *Ik*
28 ben hier de baas en het is jullie plicht met mij samen te werken in plaats van dergelijke
29 dingen, zonder mijn voorkennis, te doen. Bovendien moeten velen van jullie nu aan het
30 werk zijn in plaats van hier te staan redeneren."

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

---

bron 4

Een affiche uit de jaren dertig over het werk in een kolchoz

■ Nederlanders en hun gezagsdragers 1950-1990: verzuiling, polarisatie en herwonnen consensus

bron 5a

De politie houdt juichende mensen in bedwang bij de kroning van Juliana, Amsterdam 1948

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

---

bron 5b

Een rookbom ontploft als de gouden koets door de Raadhuisstraat rijdt bij het huwelijk van Beatrix en Claus, Amsterdam 1966

bron 5c

De politie grijpt in bij rellen bij de kroning van Beatrix, Amsterdam 1980

bron 6

Een fragment van een lied uit de oudejaarsavondconference van 1958 van Wim Kan*

- 1 Jazz jazz bij de nozempjes (2x)
- 2 Ze breken de boel af, ze breken de zaal af
- 3 Ze breken een stuk van het podium af
- 4 Op eerste kerstmiddag, op ouwejaarsdag
- 5 Ze breken hun hele toekomst af
- 6 Ze slaan met de koppen tegen elkaar
- 7 Ze trekken elkander een stuk uit d'r haar
- 8 De sokken zijn rood, de truien zijn zwart
- 9 Ze drukken de drummer aan hun hart
- 10 Ze trappen de band in gruzelementen
- 11 Ze staan op de scherven d'r lippen te verven
- 12 D'r sneuvelt een vleugel, de bas wordt verminkt
- 13 Oerinstinct oerinstinct oerinstinct.

- 14 Hoe komt zo'n kind eraan?
- 15 Niet van thuis, van de propere radio
- 16 Of van de zindelijke vrindelijke beeldbuis ofzo.
- 17 Uren dagen maanden jaren
- 18 Schuiven bijna ongezien tussen hen en tussen ons in
- 19 En dat zal het wel zijn
- 20 Misschien.

* Wim Kan (1911-1983) was een populaire cabaretier.

Eindexamen geschiedenis havo 2003- I

havovwo.nl

bron 7

Een fragment uit een interview uit 1966 van provo Duco van Weerlee met zichzelf

- 1 Wij gaan de straat op (de cel in) omdat we dat klootjesvolk willen wakker maken. Het
- 2 klootjesvolk wekt onze woede op omdat het een gemakzuchtig conglomeraat
- 3 (samenklontering) is dat zijn principiële menselijke vrijheden verraadt, dat zijn huis
- 4 meubileert met roomkloppers (elektriek met verzilverd handvat) en teevees, zich laat
- 5 vergiftigen door uitlaatgassen, zich laat tuchtigen door een autoritair machtsapparaat, zich
- 6 vrijwillig in slaafse aanbidding van geld en luxe laat leiden naar de volgende beperking van
- 7 de menselijke vrijheid. De cynici hebben gelijk gekregen: in wezen zijn alle mensen
- 8 kapitalisten. Alleen hebben sommigen het geld en anderen (nog) niet.

bron 8

Een prent van Frits Behrendt uit 1967

Onderschrift

Je houdt ze toch niet thuis .....

bron 9

Enkele punten uit Keerpunt '72, het gezamenlijke verkiezingsprogramma van de progressieve drie

- 1 2. De fundamentele ongelijkheid in inkomen en bezit wordt teruggedrongen. Deze
- 2 ongelijkheid drukt haar stempel op de ontplooiingsmogelijkheden met name van de zwakke
- 3 groepen in onze samenleving. Het zijn immers de mensen met hoge inkomens en grote
- 4 vermogens die hun kinderen naar betere scholen sturen en die in betere huizen wonen.
- 5 Doorbreking van deze fundamentele ongelijkheid door middel van een inkomensbeleid is
- 6 voorwaarde voor het welslagen van het nieuwe beleid.
- 7 5. De tijd van produktie ter wille van de produktie is definitief voorbij. Een economische
- 8 groei die leidt tot steeds meer goederen die steeds sneller vernieuwd moeten worden, tot
- 9 meer auto's op steeds grotere wegen, brengt een steeds grotere aanslag op onze schaarse
- 10 ruimte en ons leefmilieu met zich mee.
- 11 6. Het is noodzakelijk dat het probleem van de bevolkingsgroei wordt aangepakt. Ombuigen
- 12 van deze groei, tenminste naar stabilisatie, is wenselijk. Dit vereist een
- 13 mentaliteitsverandering, waarbij de burgers zich bewust worden van de gevolgen van
- 14 overbevolking en zich mede verantwoordelijk voelen voor de vermindering daarvan door
- 15 het kleine gezin als wenselijk te beschouwen.

bron 10

In mei 1973 sturen de ministers van Volksgezondheid en Justitie (beiden van de KVP) een wetsvoorstel over de regeling van abortus naar de Tweede Kamer. Man-Vrouw-Maatschappij was het niet eens met dat wetsvoorstel en zette een actie op touw met de leuze "Man-Vrouw-Maatschappij, het laatste woord niet u, maar zij". Stickers met deze leuze werden, vergezeld van onderstaand gedicht, verspreid over Den Haag en toegestuurd aan ministers, de Tweede Kamer, partijvoorzitters, scholen, ziekenhuizen en de pers

- 1 Abortus

- 2 Man-Vrouw-Maatschappij
- 3 Het laatste woord
- 4 Niet u
- 5 Maar zij

- 6 Zij is ook de vrouw uit Uw partij
- 7 Zij woont in Zundert of in Echt*
- 8 Haar gezin is voltooid, zij eist het recht
- 9 Om zelf te kunnen bepalen
- 10 Wie de rekening moet betalen

- 11 Zij is ook de huisvrouw uit Uw kerk
- 12 Straks in uw fractie aan het werk
- 13 Zij kan u breken en ook maken
- 14 Blijf voor het laatste waken, waken!!!!

* Zundert en Echt zijn overwegend katholieke dorpen in Noord-Brabant en Limburg.